

Kirjandus

VI klass

6. klassi lõpetaja

- Suhtub austavalt eesti keelesse ja teistesse keeltesse.
- Tunneb huvi rahvaluule ja -loomingu vastu.
- Tunneb austust oma rahva ajaloo vastu.
- On tutvunud armastuse kajastamisega kirjanduses.

Õpitulemused

6. klassi lõpetaja

- mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandus- või muud kunstiteost lugedes, kuulates või vaadates;
- jutustab teksti- või elamuspõhiselt ning arutleb teoses toimunu üle, väljendades end korrektselt;
- kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt;
- kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sh sõnaraamatuid ja internetti;
- tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõneleb oma muljetest, -elamustest ja -kogemustest;
- jutustab piltteksti põhjal ning selgitab selle sisu;
- kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, ning võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- leiab teose või lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte;
- arutleb filmi, video, etenduse või kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ning põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;
- mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes iseenda elamustele ja kogemustele;
- kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldava ja jutustava teksti.

Õppesisu ja õpitulemused

Lugemine

Õppesisu	Õpitulemused
1) Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. 2) Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine.	1) On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut). 2) Loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist.

3) Loetud raamatu, filmi või etenduse autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Soovituste jagamine klassikaaslastele.	3) Tutvustab vaadatud filmi või etenduse või loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja – kogemustest.
4) Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	

Jutustamine

Õppesisu	Õpitulemused
1) Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel.	1) Jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel.
2) Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega.	2) Jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale.
3) Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine.	3) Jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu.
4) Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal.	
5) Fantaasialoo jutustamine.	

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õppesisu	Õpitulemused
Teose mõistmist toetavad tegevused	Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused
1) Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abil oma sõnadega, peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausestena, märksõnadena.	1) Vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega.
2) Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine.	2) Koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu.
3) Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.	3) Leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte.
Teose/loo kui terviku mõistmine	4) Järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha.
1) Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjus-tagajärg-seosed.	5) Kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustaud moraalinormidest, võrdleb iseennast mõne tegelasega.
2) Minajutustaja kui loo edastaja.	6) Arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust.
3) Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine.	

<p>4) Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga.</p> <p>5) Tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed.</p> <p>6) Looma- ja imemuinasjutu tüüptegelased.</p>	<p>7) Otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse.</p>
<p>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</p> <p>1) Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine.</p> <p>2) Lihtsamate sümbolite seletamine.</p> <p>3) Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine.</p> <p>4) Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega.</p> <p>5) Riimide leidmine ja loomine.</p> <p>6) Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine.</p> <p>7) Luuleteksti tõlgendamine.</p> <p>8) Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.</p> <p>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</p> <p>1) Imemuinasjutu sisutunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused.</p> <p>2) Vanasõna ja kõnekäänu olemus.</p> <p>3) Ajaloolise jutustuse tunnused.</p> <p>4) Teose teema ja idee.</p> <p>5) Probleemi olemus.</p> <p>6) Tüüptegelane.</p> <p>7) Tegelastevahelise konflikti olemus.</p> <p>8) Luuletuse vorm: salm ja riim.</p> <p>9) Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm.</p> <p>10) Animafilmi olemus.</p>	<p>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</p> <p>1) Tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete ja võrdlusi.</p> <p>2) Seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust.</p> <p>3) Mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes.</p> <p>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</p> <p>1) Seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muinasjutu, muistendi, kõnekäänu ja vanasõna olemust.</p>

Esitamine

<p>Õppesisu</p> <p>1) Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid.</p> <p>2) Luuleteksti esitamine peast.</p> <p>3) Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).</p>	<p>Õpitulemused</p> <p>1) Esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.</p>
---	--

Omalooming

Õppesisu	Õpitulemused
<p>1) Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Eseme, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.</p> <p>2) Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.</p> <p>3) Teemamapp tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta. Teemamapi vorm (mapp, karp, CD vms), sisu ja vormistamine.</p> <p>4) Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt imemuinasjutu, tõsieluvõi fantaasiajutu, hiiu- või vägilasmuistendi, mälestusloo, kirjandusliku tegelase või looduskirjelduse, vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülje, loo sündmustiku edasiarenduse, tegelastevahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.</p>	<p>1) Kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.</p>

Õppetegevus

- Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine ning ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine. Kirjandusteose katkendi lavastamine ja filmimine.
- Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsiooni, karikatuuri, koomiksi) põhjal. Fantaasiaalloo jutustamine.
- Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste ning lugemismuljete sõnastamine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest ning oma sõnavara rikastamine.
- Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Loomamuinasjutu ja imemuinasjutu tüüptegelased.
- Sündmuste toimumise aja ning koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjuse-tagajärje seosed. Minajutustaja kui loo edastaja.
- Koomilise leidmine tekstist. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Luuletuste kirjutamine.
- Probleemi olemus. Pea- ja kõrvaltegelane, tüüptegelane. Tegelastevahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm. Valmi tunnused. Koomiline ja mittekoomiline. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus.

- Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). Rollimäng, rolliteksti esitamine.
- Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: loomamuinasjutu, imemuinasjutu, tekke- või seletusmuistendi, hiiu- või vägilasmuistendi, seiklus- või fantaasiajutu, mälestusloo; vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, luuletuse põhjal samasisulise jutu; algustähekordustega naljaloo; looduskirjelduse, loomtegelase või kirjandusliku tegelase kirjelduse; teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülje, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loo sündmustiku edasiarenduse, loole uue või jätkuva lõpu, tegelastevahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale või muud sellist.